

Filocafé: Vluchtroutes voor het antropoceen

Warda El-Kaddouri benadrukt de kracht van verhalen om abstracte zaken (zoals de ecologische crisis of het Anthropoceen) concreet en tastbaar te maken en de hegemonie van één monoverhaal te doorbreken. Bijvoorbeeld: het ecocriticisme dat het anthropocentrisme in vraag stelt, de ervaringen van migranten die nieuwe perspectieven openen of fabels die een stem geven aan wat niet-menselijke is.

Elke Van Campenhout van haar kant wijst op de beperkingen van discours, zoals ze die kent uit jaren activiteit in de wereld van hedendaagse kunst(kritiek). Er wordt daar voortdurend dissensus nagestreefd en beargumenteerd, zonder dat die overstegen wordt, wat afstandelijkheid creëert t.o.v. de 'stroom' van het leven (dis-cours). Ze ziet een uitweg in lichaamspraktijken die zorgen voor een andere soort kennis, verbondenheid en tijdsbeleving.

Lieven De Cauter herkent minder de nood aan een (afstandelijk) toekomstperspectief dan aan een handelingsperspectief. Voor hem is activisme de boodschap.

Ook **Natalie Eggermont** benadrukt de nood aan politieke actie als tegengif voor de kapitalistische logica van winstmaximalisatie. De diverse gesprekspartners vinden elkaar min of meer in hun verweer tegen het modernistische mechanische wereldbeeld (met de fictieve tegenstelling natuur / cultuur) en tegen de psychopolitiek van het neoliberalisme (met het competitieve mensbeeld). Het verwoorden van alternatieve mens- en wereldbeelden (leitbilder) lijkt al veel minder vanzelfsprekend. Er volgt wat discussie over de vraag of de mens dan wel sociaal of individualistisch is ingesteld. Over de oorsprong van de destructieve impact van de mens. Over apen, jagers-verzamelaars, agrilogistics en kapitalisme. Maar context en perspectief blijken belangrijk om onze situatie vandaag te vatten en aan te pakken.

Guy Gypens werpt op dat de complexiteit eigen aan het ecologische vraagstuk vandaag zorgt voor instabiliteit, angst en stress. Er lijkt een breuk tussen (goede) intenties en positieve resultaten. Lokale en kleinschalige 'pockets of sustainability' blijken misschien een illusie in het licht van de globale ongrijpbaarheid van de ecologische verschuivingen. Hij verwijst naar Donna Haraway, die in haar boek *Staying With The Trouble* aangeeft dat de vlucht naar een toekomstige ideale wereld niet aan de orde is en dat we genoodzaakt zijn in de warrige 'smeerlapperij' van het nu te ageren.

Natalie Eggermont herkent een zekere vorm van fatalisme in de afwezigheid van een leitbild of utopie. Zij houdt wel degelijk vast aan een (utopisch) toekomstbeeld of streefdoel van een ander productiesysteem, een rechtvaardige maatschappij, een realisatie van de sociale aard van de mens.

Guy Gypens nuanceert dat zelfs de sociale aard van de mens geïnstrumentaliseerd wordt voor winstmaximalisatie; zoals bijv. bij het deelplatformkapitalisme.

Eke Van Campenhout ziet een typisch westers idee in de projectie van een andere en betere wereld en de druk die dit legt op je identiteit. Het 'verlangen naar verandering' creëert mensen die voortdurend tekort schieten. Op paradoxale wijze faciliteert het de instandhouding van het bestaande systeem. Dit betekent niet dat je niet mag of kan streven naar verbetering, maar dan best ontdaan van het absolutistische, drukkende aspect dat de mens tot slaaf van een geprojecteerd verlangen degradeert.

Voor **Lieven De Cauter** is verzet niet noodzakelijk utopisch. Het opzet is niet je leven uit te stellen met het oog op een ideale wereld, maar in te gaan tegen wat misgaat. Hij ziet daarbij geen tegenstelling tussen het individuele /micro / hier en nu / spirituele / apolitieke enerzijds en het collectieve / macro / strategisch / politieke anderzijds. Hij ziet bijv. heil in de beweging rond de commons en beschouwt de 'herontdekking van ons gemeengoed' als een van de grote evenementen van deze tijd.

Guy Gypens stelt de vraag naar intersectionaliteit in verzet. M.a.w. hoe kan het verzet (dat traditioneel vanuit sociale ongelijkheid is gevoerd) vandaag diverse politieke energieën samenbrengen (ecologie, dekoloniseringsbeweging, LGBTQ, enz.)?

Natalie Eggermont waarschuwt in dit verband voor een gedepolitiseerd consensus- of transitiedenken. Krachtsverhoudingen en ongelijkheid moeten in rekening worden gebracht: zolang de kapitalistische logica van winstmaximalisatie heerst, dreigt het ecologische alternatief bijvoorbeeld een privilege te blijven (**Lieven De Cauter** verwoordt het wat later als de eco-bobo-bubbel).

Parallel verduidelijkt **Warda El-Kaddouri** dat de (linkse) identiteitspolitiek van minderheden eigenlijk een strijd is tegen discriminatie en racisme, een noodzaak om erkend te worden als volwaardig mens. Voor hen komt denken over ecologie pas op de tweede plaats.

Lieven De Cauter erkent dat intersectionaliteit (de convergence des luttes waar Chantal Mouffe over spreekt) moeilijker blijft dan gedacht. Politiek is dan ook de kunst van de dissensus; politiek is wat de geesten splitst en conflict oproept.

Elke Van Campenhout suggereert dat lichaamspraktijken mensen met elkaar in verbinding kan brengen die niet op dezelfde golflengte zitten; zich kwetsbaar opstellen is daarbij een sleutelelement.

Warda El-Kaddouri verwijst naar haar vertegenwoordiging van ons land op de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (VN), waar alle stakeholders aan het woord komen. Ze beschrijft een logge machine met vaak niet meer dan een schijn van democratische inspraak.

Natalie Eggermont weet dat economische belangen altijd wegen op de onderhandelingen.

Guy Gypens signaleert toch het belang van besturen en structuren voor maatschappelijke verandering.

Lieven De Cauter treedt hem bij en vraagt zich af wat we bijvoorbeeld zouden doen zonder het IPCC. Hij maakt opnieuw de link tussen micro en macro en zet bepaalde verzetsmomenten of evenementen in de verf die langdurige effecten (kunnen) hebben op

beleidsmatig en institutioneel vlak, zoals bijv. de strijd voor de commons, de 'aardappelloorlog' (actie rond genetisch gemodificeerde voedingsgewassen in 2011 in Wetteren) of de actie 'Curieuzeneuzen'. Dit zijn 'draden die doorspinnen'. Een hele boterham en een complexe boterham dus. Wordt ongetwijfeld vervolgd. Want zoals Virginia Woolf – geciteerd aan het einde van de sessie door

Guy Gypens – schreef: "Think we must!"